

zonde. Het
van de God-
ng van de be-
Bijbelteksten
en zij zijn al-
ont niet in de
„God is een
ig is juist de
zoo heet het
grippen en de
gewicht. De
oor de rechte,
zelfde recht-
ren). En zoo
onideelen een
lle passie
de Kruisiging
den in is de
dood; figuren
et deemoedige
stant er bij
van het groote
ee een Moeder
kerarm, haar
n Egyptische
zondal, Jezus
er de dragende
de prediking.

indt bij Frans
wondering en
lan den Mozes
la douleur van
icht uit het rijk
st en hij acht
naat, getal en
nden, die den
expressie van
de roomsch
groot en rijk
utgekomen aan
tengang dan de

onfessie zelf al
a tegenover de
an is het voor-
en, die tot de
denis, los van
k zich geloofd
drooming, ook

lat Van Eeden,
n, die in dezen
zichzelf heeft
n Wezen meer
En wie hem
u willen ver-
den Boeddha

eft toegesproken
king dee
an strooken.

ervoer,
oordringen
ds-vloer,
schouwen,
moer.

zijn vrouwen-
limlachend aan
it benamwen.

niet, want het
t boeddhistisch
is de man, die
a een beweging
boeddhistisch
rkelijkheid, dan
trft zeggen, dat
zich troost met
en invloed van
de dichter Van
groeit is¹⁴),
en inwerking van
eling, die vindt
vertuigende blij-

volgenden keer.
K. S.

atuur van onze
te, Wilma, een
t misschien ge-
vorm van het
chologische ont-
st z'n hoog op-
verteerde ide-
ndier-Bakker's
Wilma's roman-
dat, terwijl de
doorgaans naat
st en levensat-
werk van Wilma
noger ideaal, de

edume, Van Holst-
sema, Zwolle, 52

lijen omhoog gaat door den triomf van vrede na
strijd.

Duidelijkst komt deze trek naar voren in Wil-
ma's nieuwsten roman „Menschenhanden“, die on-
getwijfeld het beste werk is, van wat ze tot hertoe
gaf. Hier hebben we het gegeven zoo scherp, als
het mogelijk is, in de zeldzaam mooie tekening
van menschenhanden, die het schoone leven heb-
ben willen omvatten, maar ledig geworden zijn
door leed en desillusie, omdat het schoone leven
alleen gedragen worden kan door de doorboorde
handen van Christus! Met het mystieke waas over-
logen, dat we uit Wilma's ander werk kennen,
maar hier zonder het al te geheimzinnige, dat in
vorige schetsen wel eens hinderde, in een styleering,
fin als de kleur van lentebloesem, wordt deze ge-
dachte behandeld in de levenshistorie van Erica
Brand. In hooge en rechte liefde voor haar man,
dokter Norden, heeft ze de levenslamp van hun
beider geluk in eigen handen willen dragen, heeft
ze getracht alle schaduwen te ontgaan, die dat
licht konden verdonkeren — maar ze is teleur-
gesteld aan alle kanten. De tobbende schoonmoeder
en de jaloezische schoonzuster, met wie ze in een
huis samenwoont, de gebrokenheid der desillusie,
als het met zooveel verlangen verbeide kindje dood
geboren wordt, het gebrek aan vertrouwen in haar
kracht tot dragen bij haar man, hebben de opge-
heven handen ledig gemaakt. Ze had gedacht, dat
zij kon zijn een van diegenen, die in hun opgebeven
handen een schat dragen, om die, bij het sterven,
over de hoofden van anderen heen, te leggen in
de uitgestrekte handen van een, even sterk als zij,
— maar ze moet ervaren, dat haar handen leeg
zijn geworden, dat ze den schat, het licht van
het geluk, niet heeft kunnen vasthouden. En in de
geweldige zieleworsteling, die deze droeve zeker-
heid heeft doen ontstaan, komt ze eindelijk tot de
overgave van wat zij dragen wilde aan den Man
van Smarten, om uit Zijne handen weer terug te
ontvangen en nu verder te gaan, naar het heel witte,
lichte, naar de verheerlijking van het leven...

De persoontekeningen in dit mooie boek zijn
bijzonder goed. Wie men ook beziet, Eric zelf,
haar Vader, haar man, Mevrouw Norden, Betty,
de ongelukkige schoonzuster, Matthijs, Eric's broer,
ze zijn allen even goed, even sterk belijnd. Ze zijn
als zoovele kleuren, die het gehele levensbeeld
versterken. Daardoor is iedere bladzij bijna een
bloeiende bloem, zacht van tint en sierlijk van lijn.
Deze roman leeft, omdat er levende menschen in
worstelen en uit zwakheid, in overgave kracht ge-
boren wordt. Tal van ontroerende tooneelen doen
zich voor u op, als ge leest, maar het is nimmer
een schok van sensatie, die den gang van het ge-
beuren forceert, maar altijd levenswerkelijkheid, die
de onfroering wekt.

Eric's geschiedenis is de historie van vele jonge
vrouwen en meisjes en dat maakt dit boek echt,
dat brengt er de elementen in, die voorwaarde zijn
voor echte kunst. Hier is inderdaad de harmonie
gevonden, tusschen vorm en inhoud, die voor chris-
telijke kunst eisch is, en daarom beteekent deze
roman een belangrijke en verblijdende aanwinst
voor onze christelijke literatuur.

Wie het uiterlijk van het boek heeft gezien zal
gaarne de Uitgeefster (Mij Holland, Amsterdam) en
den bandteekenaar (W. Heskes) hulde brengen. Het
is een genoegen te kunnen constateeren, hoe een
christelijke roman met het beste moderne werk
in dit opzicht op één lijn staat.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Uitbreiding van het Chr. Onderwijs in Indië.

Het Chr. onderwijs is in Indië reeds voor vele
jonge Javanen en Chinezen tot zegen geweest,
doordat het hun den weg opende, waarop zij Chris-
tus konden ontmoeten.

Doch de beteekenis van dit deel van het zendings-
werk reikt nog veel verder, omdat het een krachtig
werkend middel is tot omzetting van het volks-
bewustzijn.

In het Chr. onderwijs liggen voor de Zending
dezelfde waarde-elementen, die in den medischen
dienst en in de colportage aanwezig zijn, n.l. het uit-
dragen van de Christelijke gedachte in het volks-
leven. Het verricht den voorbereidenden arbeid, die
noodig is, voordat de prediking van het Woord
Gods de harten bekeert.

De bekeering, dat is de volle overgave der ziel
aan Christus in de erkenning der goddelijke waar-
heid, toch is een zielsproces, waarin naast het
wonder Gods werkzaam is de wet der overtuiging.
Men kan een ander slechts van de waarheid over-
tuigen — naar Pascal's woord — indien men in
diens eigen zieleleven gevoelens, gedachten op-
wekt, die reeds in zijn ziel sluimeren en die hij
nu erkent juist te zijn; indien men dus appelleert
aan iets wat in hem leeft. Overtuigen is een werk-
zaamheid niet van buiten naar binnen in iemands
zieleleven, maar een actie, die binnen in eigen
zieleleven aanvangt en alleen de prikkel tot de actie
van buiten ontvangt.

In de bekeering van heidenen en mohammedanen
liggen gelijksoortige factoren als in het overtuigen.
Ze heeft eerst plaats na de ontdekking van wat

reeds, zij het onbewust, in de ziel is gaan leven.

In dit deel van de zendingsstaak, het uitdragen
van de Chr. gedachte in het volksleven, de Chr.
inwerking op het volksbewustzijn, kan het breed
opgezet Chr. onderwijs een belangrijk aandeel heb-
ben. Als voorbeeld neem ik het zonde- en schuld-
besef, dat in de Inlandsche wereld een weinig om-
lind begrip is. Welk een voorsprong heeft nu de
prediking van het Evangelie, of anders gezegd,
welk een toebereide akker vindt ze, wanneer vooraf
is gegaan het in breede kringen gegeven onderwijs,
dat in het teeken staat van de verlossing der zonde
en dat derhalve den leerlingen kennis van zonde
en schuld heeft bijgebracht.

Zal dit middel echter doeltreffend zijn, dan dient
er in de toekomst op Java meer dan in het ver-
leden en meer dan in het heden naar gestreefd te
worden, het aantal scholen te vermenigvuldigen
en het onderwijs op de Inlandsche scholen op
hooger peil te brengen.

In een der vorige artikelen wees ik er op, dat het
aantal leerlingen der Chr. Inlandsche scholen op
Java zich verhoudt tot dat der Openbare scholen
als 1:50. Uit deze verhoudingsgetallen is zonder
meer duidelijk, dat de volle aandacht aan dezen
achterstand moet worden gewijd.

Gelegenheid om dien achterstand in te halen
is er ruimschoots. Van de naar schatting vier mil-
lioen kinderen op Java in den schoolleeftijd, ont-
vangen er slechts 800.000 eenig onderwijs. De over-
grote meerderheid zweeft dus nog op velden en
wegen rond, waarvan een gedeelte onverschillig is
voor alle ontwikkeling, doch waarvan een ander
gedeelte zeer begeerig uitziet naar eenige onder-
wijsgelegenheid.

Zeer snel breidt zich het openbaar Inlandsch on-
derwijs uit. Elk jaar worden honderden nieuwe
schooltjes opgericht, ondanks de ook op onder-
wijsgebied streng doorgevoerde bezuiniging.

Het volksonderwijs tast het staatsbudget dan ook
weinig aan. De kleinste rechtsgemeenschap — de
dessa — moet de volksscholen op eigen kosten
bouwen, meubileren en onderhouden, terwijl
slechts de minimale salarissen der volksonderwij-
zers van f 15 tot f 35 per maand komen voor reke-
ning van den Lande. Elke volksschool van drie
klassen telt hoogstens twee onderwijzers; de lands-
kosten per school kunnen niet meer dan f 60 per
maand bedragen.

De Regeering heeft bij de subsidieering van het
bijzonder volksonderwijs dezelfde beginselen toege-
past, die voor het openbaar volksonderwijs gelden,
n.l. zelfbekostiging door de plaatselijke gemeen-
schap van heel dit onderwijs met uitzondering van
de salarissen der onderwijzers.

Hierin komt een zeer loffelijk beginsel tot uiting,
doch de wijze, waarop dit is uitgevoerd, legt aan-
merkelijk zware lasten op de Zendingsscholen. De
Zending kan van de plaatselijke gemeenschap, van
den schoolkring, niet eischen in de kosten der
school, volgens het voor het openbaar onderwijs
aangenomen stelsel, bij te betalen. De Zending
zal die kosten van schoolbouw voorloopig tenminste
voor eigen rekening hebben te nemen.

Indien nu de uitbreiding van dit Chr. volksonder-
wijs zulke zware offers aan de Zendingsscholen
zal stellen, terwijl de onderwijskundige en opvoed-
kundige waarde van dit onderwijs, zooals ik in
een vorig artikel aanduidde, problematisch genoemd
mag worden, is de vraag gewettigd, of we op dit
terrein wel moeten opereeren, en of we dan mis-
schien ons kruis niet doeleloos verschielen.

Nu dienen hier twee zaken goed in het oog
gevat te worden. Vooreerst moeten we er op letten,
dat de bevolking met dit onderwijs niet tevreden
is, dat dus bij de snelle ontwikkeling, die Indië
doormaakt, het niet vele jaren zal duren, of de
driejarige volksschool wordt met één, straks met
twee jaarklassen uitgebreid en langzaam opgevoerd
tot het peil van het standaardonderwijs met den
vijf-jarigen cursus.

Wanneer we in die opwaartsche beweging van
het volk niet mede onze schouders zetten, zullen
we straks geen plaats voor onzen voet meer vin-
den. We hebben dan de gelegenheid ongebruikt
laten voorbijgaan.

Voorts is het van groot belang, dat de Zending
door een betere personeelsopleiding, dan nu aan
de openbare volksonderwijzers wordt gegeven, de
Zendingsscholen op hooger peil kan brengen dan de
openbare volksscholen. In de Chr. Normalscholen
op Java te Bandoeng, Djokja, Tingkir, Margoreja
en Modjowarna en het Seminarie te Depok bezit
de Zending een zestel inrichtingen, die voorshands
te zamen voldoende personeel voor Chr. volks-
en standaardonderwijs kunnen opleveren, indien
zij slechts alle op de normale capaciteit van de Chr.
Normalschool te Djokja, d.i. 80 leerlingen, ge-
bracht worden. Het opvallend lage leerlingenaantal
der andere Chr. Normalscholen van gemiddeld
40 leerlingen dient zoo spoedig mogelijk verdub-
beld te worden.

De Regeering heeft in de nieuwe subsidiebe-
palen der opleidingsinrichtingen ook geprojecteerd
een caricatuur van een normalschool, de z.g. nor-
malleergang. Dit is een cursus, verbonden aan
een vijf-klassige lagere school, waar leerlingen uit

de hoogste klasse in twee jaar met per week
minstens 4½ uur les worden klaargestoomd tot
volksonderwijzers. Inderdaad een goedkoop en snel-
werkend middel om onderwijzers te vormen, doch
als we ons even indenken, dat we dertig jaar en
meer met deze „gediplomeerde“ menschen zitten,
terwijl in dien tijd het volk uit dit primitieve onder-
wijs zal zijn uitgegroeid en dat deze onderwijzers
mede verhinderen de volksschool tot een enig-
zins vruchtdragende instelling te maken, dan kan
het niet anders, of we laten dit soort opleiding
maar aan de Regeering over.

De Zending moet haar doel hooger stellen en
in een behoorlijke normale opleiding een waarborg
zoeken, dat met de gegeven factoren zoo goed
mogelijk resultaat wordt bereikt. Opleiding der
volksonderwijzers aan een volledige normalschool
acht ik voorwaarde voor het welslagen van het
Chr. Volksonderwijs.

De mogelijkheid tot uitbreiding van het Chr. Wes-
tersch onderwijs door de oprichting van Holl. Indl.,
Holl. Chineesche en Muloscholen is veel kleiner
dan van het Inlandsch onderwijs. Hollandsche scho-
len voor de Inlandsche bevolking worden slechts
toegewezen aan de grootere plaatsen en deze zijn
over het algemeen reeds voldoende van dergelijke
inrichtingen voorzien.

Voor de economische druk, waaronder ook
Indië te lijden had, en die oorzaak werd, dat vele
Indische jongelui van de Hollandsche scholen ge-
komen, geen emplooi konden vinden, werkte de
laatste jaren remmend op de verdere uitbreiding
van dit Westersch onderwijs. Eenige verbetering
is in het vorige jaar gelukkig te bespeuren.

Het Chr. Mulo-onderwijs begint zich gunstig te
ontwikkelen. Java telt nu reeds vijf, met Juli zes
Chr. Muloscholen. Deze inrichtingen kunnen voor
de Zending van groote beteekenis zijn, indien de
leerlingen in de crisisperiode van hun leven daar
de leiding ontvangen van Christen-mannen en vrou-
wen, die in hun eigen denken tot rust gekomen zijn.

Een Christelijke Middelbare school heeft Java
nog niet, hoewel de behoefte daaraan met den dag
sterker wordt gevoeld. Op den Schooldag, die in
Augustus 1924 te Djokja werd gehouden, werd
de mogelijkheid van oprichting eener Chr. A. M.
S. besproken. Een commissie is toen benoemd om
de voorbereidende werkzaamheden te verrichten.
De voorspelling is zeker niet gewaagd, dat in Juli
1926 onze eerste Chr. Middelbare School kan ge-
opend worden.

H. MEIJERINK.

PERS-SCHOUW.

„Er komen ook Zweden.“

In „De Groene Amsterdammer“ geeft „Cel 2“ telkens
telefonische gesprekken, uit zijn hersen-cellen 2 gepro-
duceerd, en met weglating van wat de tegenpartij
in cel 1 zou kunnen tegenwerpen. Deze week heeft
hij, blijkbaar, den Amsterdamschen burgemeester opge-
beid. De stippelijnen zijn dan in de plaats van wat
cel 1 zou kunnen zeggen:

En hoe moet het gaan met het subsidie voor de
Olympische spelen? Al de Kiesverenigingen „Ne-
derland en Oranje“ loopen storm....

— En al die redevoeringen, die bij al die of-
ficiële diners gehouden moeten worden. Er komen
ook weer Zweden....

Blijkbaar is de zin: „Er komen ook weer Zweden“
een zinspel op de zeer druk becritiseerde uitlating
van den Amsterdamschen burgemeester bij een officieel
bezoek uit Zweden, toen hij zeide, dat onze literatuur
arm was aan fantasie. De heeren hebben er geweldig
over te keer willen gaan. Maar nu ze het blijkbaar nog
niet vergeten zijn, en blijkbaar alleen onthouden, dat
het door dezen burgemeester gezegd is, mag het nog
wel eens in herinnering gebracht worden, dat ook
anderen precies zoo gesproken hebben, nog wel in een
poesliet stukje met kniebuigingskies voor Frankrijk. He-
bben ze nooit gelezen, dat Minca Verster-Bosch Reitz
het nog veel krasser heeft gezegd. Hoor:

„Les arts hollandais manquent d'esprit inventif,
d'élégance et de supplexes; la littérature, je parle
en général, est dénuée de toute fantaisie et se contente
de tourner dans un cercle très restreint de descrip-
tions de vie banale et d'aventures ordinaires.“¹⁾

Misschien zal Minca enz. wel eens achter haar
ooren gebrabb hebben, toen zij den Amsterdamschen
burgemeester hoorde uitschelden, door haast alle lit-
teratoren van ons dierbaar vaderland. Maar de dames
en heeren moesten toch hun verontwaardiging een
heetje eerlijker distribueeren. En cel 2 moet ook Minca
maar eens opbellen.

Orthodox en Modern.

Men weet, dat in de kringen der modernen (modernis-
ten) aan de orde gesteld is, de vraag, of men, als de
orthodoxe broeders in de Herv. Kerk weigerden, de
vrijzinnigen een plaats te geven, wanneer het in hun
macht stond, niet gelijke maatregelen zou nemen van
de zijde der modernen tegenover de orthodoxen. Met
kleine meerderheid is de „scherpe resolutie“ gevallen.
„De Hervorming“ teekent het verloop der dingen:

Het ging te Utrecht om een keuze van optreden:
een nieuwe methode aanvaarden, of de oude me-
thode handhaven. De nieuwe methode zou zijn:
uitwisseling, wederkeerigheid van rechten

¹⁾ La Revue de Hollande, Dec. 1916, bl. 572/3.